

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân

Verslag van bevindingen 2017

28 maart 2018

Deloitte Accountants B.V.
Sophialaan 24-26
8911 AE Leeuwarden
Postbus 826
8901 BP Leeuwarden
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9877
www.deloitte.nl

Het algemeen bestuur van
de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân
T.a.v. de directie
Postbus 612
8901 BK LEEUWARDEN

Datum	Behandeld door	Ons kenmerk
28 maart 2018	J. Dikboom 088 288 6445	3114562340/2018.040226/CVD
Onderwerp		
Verslag van bevindingen 2017		

Geachte leden van het bestuur,

Hierbij ontvangt u het verslag van bevindingen 2017. Dit verslag van bevindingen bevat de belangrijkste uitkomsten van onze werkzaamheden, waarvan wij denken dat die voor u relevant zijn voor een goed begrip van de jaarrekening 2017, voor het uitoefenen van uw toezichthoudende taak en voor het beoordelen van de financiële positie van uw gemeenschappelijke regeling.

Onze controleverklaring

De jaarrekening 2017 van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur. Naar aanleiding van de controle van deze jaarrekening hebben wij op 28 maart 2018 een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor het aspect getrouwheid en rechtmatigheid.

Vaststelling jaarrekening

Wij gaan ervan uit dat het algemeen bestuur overgaat tot ongewijzigde vaststelling van de jaarrekening en verzoeken u contact met ons op te nemen wanneer dit niet het geval is. In overleg kunnen dan de verdere noodzakelijke acties worden ondernomen.

Beperking reikwijdte van deze rapportage

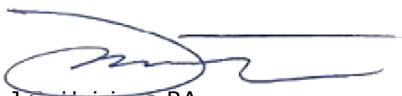
Het verslag van bevindingen is, zoals hiervoor reeds verwoord, bedoeld om u te ondersteunen in de beoordeling van de jaarrekening 2017. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole en dienen dan ook in die context gelezen te worden.

3
28 maart 2018
3114562340/2018.040226/CVD

Een concept van dit verslag is besproken met achtereenvolgens de directeur bedrijfsvoering, concern controller (7 maart 2018), het directieteam (12 maart 2018) en de audit commissie (19 maart 2018).

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'J' followed by a series of loops and a long horizontal stroke extending to the right.

J.S. Huizinga RA

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 De opdracht die u ons hebt verstrekt	5
1.2 Materialiteit	5
1.3 Strekking controleverklaring	5
2 De financiële uitkomsten van 2017	6
2.1 Analyse resultaat 2017	6
2.2 Financiële positie	7
3 (Programma)verantwoording geeft voldoende inzicht in verrichte prestaties	9
4 Rechtmatigheid: afspraken tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur	10
4.1 Budgetrecht toereikend ingericht en nageleefd	10
4.2 Naleving verordeningen is op orde	10
4.3 Niet-financiële rechtmatigheid	11
5 Interne beheersing op orde	12
6 Bevindingen jaarrekening relevant in het kader van de controlerende taak	13
6.1 Rechten FLO	13
6.2 VpB-plicht	13
6.3 Onze rol met betrekking tot de automatisering	13
6.4 Frauderisico's	14
Appendix A - Overzicht geconstateerde controleverschillen	15
Appendix B - Opdracht, toleranties en aanpak	16
Appendix C - Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd	17
Appendix D - Single information Single audit (SiSa)	18

1. Inleiding

1.1 De opdracht die u ons hebt verstrekt

Door middel van de door u getekende opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot de controle van de jaarrekening 2017 van uw organisatie.

De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening 2017 van de Veiligheidsregio Fryslân. De accountantscontrole omvat naast de controle op de getrouwheid van de cijfers ook een beoordeling van de rechtmatigheid van het financiële beheer over het jaar 2017, zoals uitgeoefend door of namens het dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur legt door middel van de jaarstukken, de jaarrekening en het jaarverslag verantwoording af aan het algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor de jaarrekening en heeft die verantwoordelijkheid schriftelijk aan ons bevestigd.

1.2 Materialiteit

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2017 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleprotocol (zie Appendix B). Wij hebben geen (resterende materiële) controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) ten aanzien van de getrouwheid geconstateerd.

Op basis van onze controlewerkzaamheden hebben wij geconcludeerd dat alle financieel relevante aspecten van wetgeving en verordeningen, zoals opgenomen in uw normenkader, door het dagelijks bestuur zijn nageleefd, en dat zowel de baten en lasten over 2017 als de balansmutaties in 2017 rechtmatig tot stand zijn gekomen. Er is geen sprake van materiële controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) ten aanzien van rechtmatigheid die meewegen in ons oordeel. Wel is met betrekking tot de Europese aanbestedingsregels een tweetal afwijkingen geconstateerd, die echter binnen de goedkeuringstoleranties blijven en dus geen invloed hebben op ons oordeel (zie Appendix A).

1.3 Strekking controleverklaring

Wij zijn voornemens om bij de jaarrekening 2017 van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Fryslân een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid.

2. De financiële uitkomsten van 2017

2.1 Analyse resultaat 2017

Het resultaat over 2017 komt na onttrekkingen uit de reserves uit op € 1.271.000 voordelig.

Het resultaat over 2017 is als volgt tot stand gekomen:

	x € 1.000
De totale baten van de Veiligheidsregio Fryslân over 2017 bedragen	73.725
De totale lasten van de Veiligheidsregio Fryslân over 2017 bedragen	<u>73.192</u>
Resultaat voor bestemming (<i>saldo baten en lasten</i>)	+ 533
• Bij: onttrekkingen aan reserves	838
• Af: toevoegingen aan reserves	<u>-/- 100</u>
Per saldo onttrokken aan de reserves (meer onttrokken dan toegevoegd)	<u>+ 738</u>
Nog te bestemmen resultaat (voordelig)	<u><u>+ 1.271</u></u>

In de verslaggevingsregels, het BBV, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Het resultaat vóór bestemming wordt bepaald zonder dat hierin mutaties in het eigen vermogen worden verwerkt. Dit is het zuivere resultaat van de baten en lasten die samenhangen met de bedrijfsvoering.

Op basis van besluitvorming van het algemeen bestuur zijn in de jaarrekening reeds mutaties in de bestemmingsreserves verwerkt voor een bedrag van € 738.000. Dergelijke besluiten hebben invloed op het resultaat dat (na bestemming) in de jaarrekening wordt opgenomen. Het resultaat vóór resultaatbestemming over 2017 bedraagt € 532.000 voordelig. Het nog te bestemmen resultaat is € 1.271.000 voordelig.

Het voorstel aan het algemeen bestuur is om het voordelig resultaat lopend boekjaar ad € 1.271.000 toe te voegen aan de algemene reserve.

De resultaten per programma blijken uit het volgende overzicht:

Ontwikkeling inzichten resultaat - inclusief reservemutaties			
Programma	Begroot 2017	Realisatie 2017	Afwijking Begroting
Gezondheid	(379.000)	(419.000)	(40.000)
Crisisbeheersing	(66.000)	78.000	144.000
Brandweer	606.000	960.000	354.000
Organisatie	(161.000)	652.000	813.000
Resultaat na bestemming	-	1.271.000	1.271.000

Het resultaat na bestemming is ruim hoger dan begroot. Dit voordeel is voor het grootste deel behaald bij het programma Organisatie door lagere personeelskosten van € 620.000. Dit komt doordat de CAO loonstijging lager is uitgevallen dan geraamd (een meevaller van € 335.000). Daarnaast is er een incidenteel voordeel van € 260.000 doordat geanticipeerd is op de afbouwafpraak rond Bedrijfsvoering 3.0.

Alleen op het programma Gezondheid is sprake van een overschrijding van lasten. Deze overschrijding is gecommuniceerd met het Algemeen Bestuur middels de 8-maandsrapportage.

Voor een meer uitgebreide en inhoudelijke analyse van de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u graag naar de analyse die is opgenomen in de toelichting in de jaarstukken.

2.2 Financiële positie

Het eigen vermogen per einde 2017 bedraagt € 3,0 miljoen, waarvan € 1,3 miljoen het nog te bestemmen resultaat over 2017 is. Het voorstel aan het algemeen bestuur is om het voordelig resultaat over het lopend boekjaar toe te voegen aan de equalisatiereserve.

Het saldo van de langlopende financieringsmiddelen (eigen vermogen, voorzieningen en langlopende leningen) bedraagt € 46,0 miljoen (2016: € 48,8 miljoen). In de activa is ultimo 2017 voor lange termijn € 52,8 miljoen vastgelegd, hierna resteert een negatief werkkapitaal van € 6,8 miljoen.

De betekenis hiervan is dat een beperkt deel van de vaste activa is gefinancierd met kort vreemd vermogen. Dat is (iets) goedkoper dan lang geld, maar kan niet in belangrijke mate worden ingezet omdat dan de renterisico's te groot worden.

Hierna geven wij een overzicht van de ontwikkeling van het eigen vermogen van 2015 tot en met 2017:

Ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)	2015	2016	2017
Algemene reserve	1.600	1.600	1.600
Bestemmingsreserves	1.237	909	171
Nog te bestemmen resultaat bij jaarrekening	-721	-167	1.271
Stand per 31 december	2.116	2.342	3.042
Totale baten (incl. onttrekkingen reserves)	69.881	71.895	73.724
Verhouding eigen vermogen t.o.v. totale baten	3,0%	3,3%	4,1%

Ten opzichte van 2016 is het eigen vermogen met € 699.000 toegenomen. In hoeverre het vrij besteedbaar vermogen (algemene reserve) een afdoende buffer is voor de gevolgen van de risico's die zich in de toekomst kunnen voordoen, is op voorhand moeilijk in te schatten.

Over de hoogte van het weerstandsvermogen heeft het algemeen bestuur bepaald dat dit minimaal € 1,6 miljoen dient te zijn. De vrije reserve (de algemene reserve) zit sinds enkele jaren op dat niveau. Dat is niet uitbundig, gerelateerd aan de totale begrotingsomvang, maar voor een GR is het uit een oogpunt van continuïteit op zich niet noodzakelijk grote vrije reserves aan te houden. De deelnemende gemeenten staan immers wettelijk garant voor tekorten. Vanuit een oogpunt van begrotingsstabiliteit bij de deelnemende gemeenten is het echter zeker aan te bevelen een vermogensbuffer aan te houden om afwijkingen in het resultaat ten opzichte van de begroting zelfstandig op te kunnen vangen.

In dit licht heeft het DB het AB voorgesteld om eventuele overschotten te reserveren in de algemene reserve tot een maximum van 5% van het begrotingstotaal; het minimum blijft gehandhaafd op € 1,6 miljoen weerstandsvermogen). Het AB wordt derhalve nu voorgesteld het positief saldo over 2017 toe te voegen aan de algemene reserve.

Wij merken op dat bij de beoordeling van het eigen vermogen van gemeenschappelijke regelingen overigens ook gekeken wordt naar het bredere begrip weerstandsvermogen, dat is het eigen vermogen inclusief de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn doorgaans door het algemeen bestuur geormerkte bedragen, waar in principe ook altijd nog andere keuzes voor gemaakt zouden kunnen worden. Om die reden worden bestemmingsreserves economisch gezien tot het weerstandsvermogen gerekend. Maar bestuurlijk gezien ligt dat genuanceerder, de bestemmingsreserves zijn immers gevormd voor een beleidsmatig bestedingsdoel waarop in beginsel ook besteed gaat worden in de komende jaren. Wij merken op dat alle bestemmingsreserves in 2017 zijn gebruikt zoals bedoeld en in omvang fors zijn afgenomen.

3. (Programma)verantwoording geeft voldoende inzicht in verrichte prestaties

De jaarstukken van Veiligheidsregio Fryslân bestaan uit twee delen. Het meer financieel getinte deel is de jaarrekening. De verantwoording over de beleidsuitvoering is opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag bevat volgens het BBV de programmaverantwoording en de paragrafen.

De programmaverantwoording is voor het algemeen bestuur van belang om er zicht op te krijgen of het voorgenomen beleid ook door het dagelijks bestuur is uitgevoerd. De programmaverantwoording geeft inzicht in de uitvoering van het voorgenomen beleid en de daaruit resulterende activiteiten. Daar hoort ook bij dat uitgelegd wordt waarom er in financiële zin afwijkingen zijn ontstaan.

Wij wijzen u erop dat het jaarverslag geen onderwerp is van de accountantscontrole. Het jaarverslag hebben wij uitsluitend beoordeeld op de consistentie van de informatie hierin met de cijfers in de jaarrekening.

4. Rechtmatigheid: afspraken tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur

4.1 Budgetrecht toereikend ingericht en nageleefd

Eén van de belangrijkste elementen van de kaderstellende taak van het algemeen bestuur is het budgetrecht. Het algemeen bestuur heeft het recht om de budgetten toe te kennen. Het dagelijks bestuur is vervolgens verantwoordelijk voor het (doen) opzetten van een systeem van budgetbeheer dat moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting (het budget) blijven.

Omdat het algemeen bestuur de kaders stelt, is het overschrijden van de begroting in beginsel onrechtmatig. De analyse van overschrijdingen dient plaats te vinden op het niveau van de vastgestelde programma's. Het begrotingscriterium is uitgewerkt door de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat in de volgende gevallen de overschrijding niet meeweegt in het accountantsoordeel:

- Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten
- Kostenoverschrijdingen die passen binnen het beleid en tijdig zijn gecommuniceerd
- Kostenoverschrijdingen bij opneemregelingen

Deze uitwerking laat onverlet dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen voor de weging van dergelijke kostenoverschrijdingen. Het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio Fryslân heeft geen nadere regels opgesteld.

De kostenoverschrijdingen moeten wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. De toelichting in de exploitatierekening geeft goed inzicht in de aard en oorzaken van de afwijkingen tussen de begroting en de realisatie. Wij verwijzen voor deze toelichting naar de toelichting op de exploitatierekening van de jaarrekening.

Rechtmatigheid is in essentie het vaststellen dat de gemaakte afspraken en regels worden nageleefd. Heldere en duidelijke procedures vormen hiervoor een belangrijke bouwsteen. Het normenkader is in feite niets anders dan een overzicht van de van toepassing zijnde - en daarmee te toetsen - interne en externe spelregels. Wij hebben onze werkzaamheden uitgevoerd aan de hand van het controleprotocol (inclusief het normenkader) dat door uw bestuur is vastgesteld, rekening houdend met de goedkeuringstolerantie zoals deze vastligt in het BBV, namelijk voor fouten 1% en voor onzekerheden 3%.

Alleen op het programma Gezondheid is een overschrijding van de lasten van € 40.000. Deze overschrijding is eerder met het bestuur gecommuniceerd tot maximaal € 140.000 bij de behandeling van de 8 maands rapportage.

Door de voornoemde werkwijze is geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid, die mee moet wegen in de rechtmatigheidsoordeel.

4.2 Naleving verordeningen is op orde

Het door het algemeen bestuur in het verleden vastgestelde controleprotocol en het normenkader zijn betrokken in onze werkzaamheden.

De controle op de naleving van de verordeningen wordt intern gewaarborgd door het inrichten van de processen. Na toetsing op de naleving van de verordeningen is ons niet gebleken dat de verordeningen en wetgeving die leiden tot financiële beheersmaatregelen in 2017 op materiële aspecten door het dagelijks bestuur niet worden nageleefd.

Bij de controle op rechtmatigheid van aanbestedingen hebben we vastgesteld dat inkopen van meubilair en kantoorartikelen ten onrechte niet Europees zijn aanbesteed. We hebben een rechtmatigheidsfout aange-merkt van in totaal € 235.000. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar Appendix A.

4.3 Niet-financiële rechtmatigheid

Een onderdeel van de rechtmatigheidswetgeving is de niet-financiële rechtmatigheid. Dit is weliswaar niet primair het onderzoeksgebied van de accountant, maar de accountant heeft wel als taak u te wijzen op een niet-financiële onrechtmatigheid mocht hij dit constateren bij de uitvoering van de controle en op eventuele tekortkomingen in het interne signaleringssysteem. Voor dit laatste verwijzen wij u naar onze opmerkingen over de interne beheersing in hoofdstuk 5.

5. Interne beheersing op orde

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2017 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle van de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Onze bevindingen, voortvloeiend uit de interim-controle, zijn vastgelegd in de managementletter d.d. 27 november 2017. Conclusie is dat de administratieve organisatie van Veiligheidsregio Fryslân voldoende basis biedt voor een sluitende accountantscontrole. Bijzondere thema's in de controle waren de overgang naar een nieuw financieel systeem (AFAS) en de inregeling van de bevoegdheden en controles rondom dit IT systeem.

In de managementletter hebben we aanbevelingen opgenomen met betrekking tot:

- Het intern controleplan met betrekking tot facturen kleiner dan € 500
- De inregeling van mandaten en limieten in de financiële applicaties
- Het opstellen van een fraude risicoanalyse
- De controle op het standenregister van salarissen
- De controle op memoriaalboekingen

We hebben geconstateerd dat de aanbevelingen inmiddels zijn opgevolgd, een frauderisicoanalyse wordt aan het bestuur voorgelegd in 2018

6. Bevindingen jaarrekening relevant in het kader van de controlerende taak

6.1 Rechten FLO

In 2017 is de regeling met betrekking op de FLO (functioneel leeftijdsontslag) rechten gewijzigd. Het principeakkoord Reparatie FLO-overgangsrecht brandweerpersoneel is op 6 juli 2017 door het VNG-bestuur bekrachtigd. Het gevolg van dit akkoord is dat de lasten inzake de FLO rechten hoger zullen gaan uitvallen dan eerder voorzien. De VRF is eerder met de gemeente Leeuwarden (hierna: gemeente) overeengekomen dat de gemeente verantwoordelijk is voor de bekostiging van het FLO overgangsrecht voor de medewerkers van de gemeente die op 1 januari 2014 in dienst zijn getreden bij VRF. Dit betekent concreet dat VRF als werkgever verantwoordelijk is voor de uitvoering van het FLO overgangsrecht, maar dat de lasten die hiermee samenhangen volledig in rekening worden gebracht bij de gemeente Leeuwarden. In de jaarrekening van VRF is om voornoemde reden geen voorziening opgenomen voor verplichtingen uit hoofde van FLO overgangsrecht.

Wij hebben begrepen dat er, zoals aangekondigd in het algemeen bestuur op 13 juli 2017, bestuurlijk overleg plaatsvindt tussen de VRF en de gemeente Leeuwarden om de eerder gemaakte afspraken te herzien. Op dit moment is bovengenoemde overeenkomst nog geldig. Een mogelijkheid is dat de gemeente de verplichting afkoopt, waarna VRF verantwoordelijk zal zijn voor de bekostiging van het FLO overgangsrecht.

6.2 VpB-plicht

Met ingang van 2016 zijn publiekrechtelijke rechtspersonen (zoals gemeenten en gemeenschappelijke regelingen) belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting geworden, indien en voor zover zij een onderneming drijven. Onder onderneming wordt in dit verband verstaan: een organisatie van kapitaal en arbeid die deelneemt aan het economisch verkeer met het oogmerk om winst te behalen.

Voor de activiteiten van de veiligheidsregio's heeft landelijk afstemming plaatsgevonden met de verschillende veiligheidsregio's. Op basis hiervan is het standpunt dat alleen de activiteit met betrekking op het Openbaar Meldsysteem (OMS) onder de belastingheffing valt. Voor de GGD geldt dat een aantal activiteiten, waaronder reizigers- en arrestantenzorg, in beginsel onder de VpB heffing valt. De betreffende activiteiten zijn echter niet of nauwelijks winstgevend. De financiële impact van de invoering van de VpB-plicht is voor de Veiligheidsregio Fryslân vooralsnog beperkt.

De Belastingdienst heeft tot op heden nog geen definitieve uitspraak gedaan inzake de belastingplichtige activiteiten van de Veiligheidsregio Fryslân. Derhalve willen wij u erop wijzen dat het raadzaam is om periodiek een analyse te doen op eventuele gewijzigde activiteiten en nieuwe inzichten inzake bestaande activiteiten die mogelijk VPB-plichtig zijn.

6.3 Onze rol met betrekking tot de automatisering

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

Bij onze controle hebben wij beperkt gebruikgemaakt van de automatisering. De meeste procedures worden vastgelegd buiten de automatisering om. Uit onze beperkte werkzaamheden met betrekking tot de automatisering komen geen bijzonderheden naar voren, anders dan onze aanbevelingen die we hebben opgenomen in de managementletter van 2017.

6.4 Frauderisico's

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening. Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan zal de accountant dit moeten communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, de directie en, in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie), het bestuur.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met de controller van Veiligheidsregio Fryslân waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij. Van de directeur hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd.

Daarnaast hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop waren gericht om het risico van het "omzeilen" van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Tevens hebben wij specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en belangrijke schattingen in de jaarrekening en zijn wij alert geweest op significante en ongebruikelijke transacties.

Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2017 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Wij adviseren u om jaarlijks het onderwerp "fraude" op de bestuursagenda te zetten. Het is zinvol om frauderisico's onder ogen te zien, te benoemen en van gedachten te wisselen over de vraag of deze risico's in voldoende mate zijn afgedekt door passende maatregelen. Een frauderisicoanalyse begint met een inventarisatie van de aanwezige bruto frauderisico's (waar zou het mis kunnen gaan), om vervolgens via de maatregelen van interne beheersing (wat doen we al om die risico's af te dekken) uit te komen bij de netto risico's. Vervolgens kan de afweging gemaakt worden hoe zwaar getild moet worden aan de netto risico's en welke acties eventueel in gang gezet zouden moeten worden. We hebben begrepen dat inmiddels een concept frauderisico-analyse is voorbereid die in 2018 door het dagelijks bestuur zal worden besproken.

Appendix A - Overzicht geconstateerde controleverschillen

Bij de jaarrekeningcontrole zijn enkele (kleine) afwijkingen geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening 2017.

Niet-gecorrigeerde controleverschillen	Soort	Bedrag	Invloed resultaat
Onrechtmatige aanbestedingen *	Rechtmatigheid	€ 235.000	n.v.t.
Totaal		€ 235.000	n.v.t.

* Voor de aanschaf van kantoorartikelen is in 2010 een contract afgesloten voor drie jaar met de mogelijkheid om drie maal het contract met een jaar te verlengen. In oktober 2015 is het contract voor de laatste keer met een jaar verlengd. Dit contract is ten onrechte niet Europees aanbesteed. De last voor 2017 bedraagt € 45.000 exclusief btw.

Voor de aanschaf van meubilair in 2017 heeft er geen openbare aanbesteding plaatsgevonden terwijl de inkoopbehoefte over een periode van 4 jaar hoger is dan de grens voor Europees aanbesteden. De last van de regelmatig terugkerende inkopen van meubilair bedraagt in 2017 € 190.000.

We hebben begrepen dat zowel voor de aanschaf van kantoorartikelen als van meubilair in 2018 een openbare (Europese) aanbesteding zal plaatsvinden.

Appendix B - Opdracht, toleranties en aanpak

De opdracht die u ons hebt verstrekt

Door middel van de door u getekende opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven voor de controle van de jaarrekening 2017 van uw gemeenschappelijke regeling.

Gehanteerde toleranties

Bij onze controlewerkzaamheden zijn de volgende toleranties gehanteerd (lasten, inclusief mutaties in de reserves):

Goedkeuringstoleranties		
Fouten	1% van het totaal van de lasten	€ 720.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten	€ 2.160.000

De goedkeuringstoleranties die zijn gehanteerd liggen in lijn met de goedkeuringstoleranties zoals deze zijn voorgeschreven in het BBV.

Gezamenlijke risicoanalyse als basis

Onze controle start met het maken van een analyse van de risico's waar u als gemeenschappelijke regeling mee te maken heeft. Deze risicoanalyse zien wij als een gezamenlijke actie van ons controleteam en vertegenwoordigers van uw gemeenschappelijke regeling en maakt deel uit van ons pre-auditgesprek. Het doel hiervan is op basis van gezamenlijke kennis van uw organisatie en uw omgeving en branche tot een zo volledig en bruikbaar mogelijke risicoanalyse te komen, die als basis voor verdere controlewerkzaamheden zal dienen. Het gaat hierbij om de externe risico's en de risico's in de bedrijfsvoering. Bij deze inventarisatie ligt de focus op de risico's op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude of fouten.

Onze risicoanalyse en daarop gebaseerde controleaanpak richten zich niet uitsluitend op de jaarrekening zelf, maar ook op het systeem van interne beheersing. Hoe beter dat systeem functioneert, hoe meer zekerheid er bestaat dat betrouwbare informatie wordt opgeleverd, zowel tussentijds als bij de jaarrekening.

Bij de jaarrekeningcontrole stellen wij vast of de jaarrekening is opgesteld volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (het BBV), of de door u opgestelde jaarrekening een getrouw beeld geeft en of de baten en lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals opgenomen in het vastgestelde controleprotocol. Ook stellen wij vast dat de posten in de jaarrekening adequaat zijn toegelicht. Onze controle houdt niet in dat wij alle posten integraal controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden of onrechtmatigheden te ontdekken, rekening houdend met de materialiteitsgrenzen zoals vastgelegd in het controleprotocol.

Het product van de jaarrekeningcontrole is de controleverklaring bij de jaarrekening en een verslag van bevindingen. In het verslag van bevindingen rapporteren wij fouten en onzekerheden en overige bijzonderheden die naar onze mening van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening (zoals governance, financiële positie, ontwikkeling resultaten en de kwaliteit van de interne beheersing).

Appendix C - Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid" (ViO) en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij Veiligheidsregio Fryslân in 2017 voldoende is gewaarborgd. Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hieronder opgenomen.

Aanvullende dienstverlening (niet controle gerelateerd)
Geen

Appendix D - Single information Single audit (SiSa)

De procedure die uw gemeenschappelijke regeling moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is niet wezenlijk gewijzigd.

Fouten en onzekerheden SiSa

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2017 vallen onder SiSa. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn. Wij hebben de controle op deze regelingen uitgevoerd op basis van de door de Veiligheidsregio Fryslân opgemaakte SiSa-bijlage en de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2017. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Het betreft voor uw gemeenschappelijke regeling de volgende regelingen:

	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
A2	Doeluitkering bestrijding van rampen en zware ongevallen (BDUR)	Geen	0	n.v.t.
	Totaal	Geen	0	n.v.t.

Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de SiSa-bijlage geen fouten of onzekerheden bevat.